

שבת לז. (שו ברחבות) עד לח: (המשנה)

העקרונות המדריכים אותנו בדין שהיה והחזרה:
מצב הכירה - האם הכירה קטומה, לא קטומה, או קטומה והובערה - (לו: - לז.).
אופי התבשיל - האם התבשיל לא מבושל, מבושל כ"צ והבישול יפה לו, או מבושל כ"צ והבישול רע לו (בעיקר - לז:).
היכן שמים את הסייר - על הכירה (זהו המקרה הרגיל), בצד הכירה (מותר) או בתוך הכיריים (בשבת - אסור).
מהו אמצעי החימום שבו מחממים: בכירה, בתנור או בכופח (כירה - לו:לח.; תנור וכופח - לח:).

ברייתא

מותר לשים (לסמוך), אפי' בשבת, סיר ליד כירה, אפי' שאינה גרופה וקטומה.

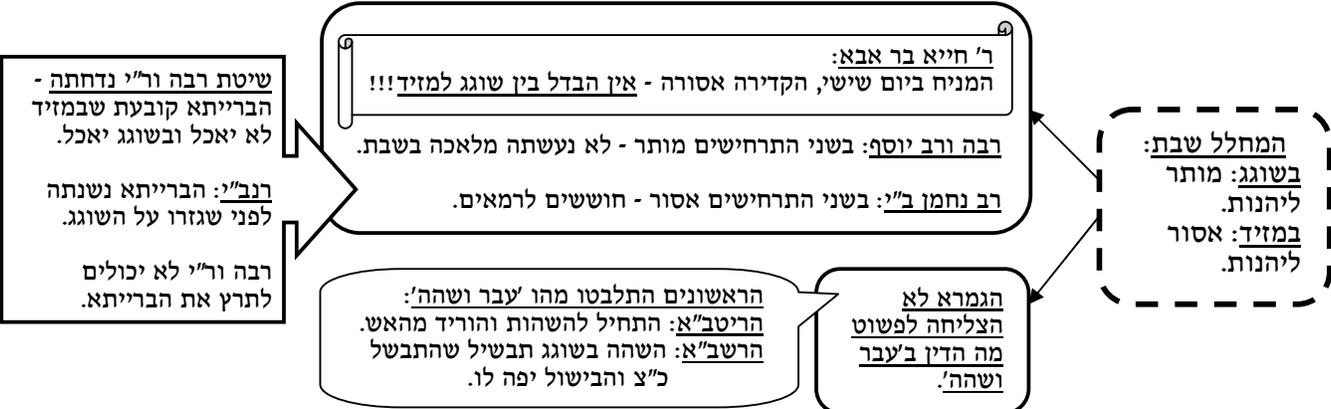
לפי רבב"ח בשם ר' יוחנן:
בכירה רגילה מותר לשים רק תבשיל שהבישול מזיק לו.

כירה שקטומה וליבוה מחדש
רב חייא: דינה ככירה גרופה וקטומה - מותר לשים עליה **כל תבשיל** אפילו בשבת.
רבב"ח בשם ר' יוחנן: מעמד ביניים - אסור לשים עליה, אפי' בע"ש, תבשיל שאינו מבושל כל צורכו. מותר לשים עליה בע"ש תבשיל מבושל כל צורכו אף אם הבישול יפה לו.

רב עוקבא:
בבבל - יש להחמיר כרב ושמואל.
בחבל מישן - ניתן להקל כדעת רשב"י בשם ר"י.

כירה שאינה גרופה וקטומה - בערב שבת
שמואל, רב, ור"י לפי רבב"ח: מותר לשים עליה רק תבשיל המבושל כל צורכו והבישול רע לו.
רב ששת בשם ר' יוחנן: מותר לשים עליה כל תבשיל אפילו אם אינו מבושל כל צורכו.
רב שמואל בר יהודה בשם ר' יוחנן: מותר לשים עליה כל תבשיל מבושל כל צורכו אף אם הבישול יפה לו.

מתי מצטמק ורע לו - מתי הבישול רע לו:
 1. כל דבר שיש בו קמח - חוץ מתבשיל לפת שיש בו בשר.
 2. בשר כשיש לו אורחים.

ציטוט מהמשנה

ב"ה: מותר להחזיר סיר בשבת

לא ברור על איזה מקרה מוסבת הערתו של ר' ירמיה. על מקרה שהסיר בקרקע או על מקרה שהוא עדיין בידי האדם.

הערות על דין החזרה:

1. רב ששת: מותר להחזיר גם ביום ולא רק בלילה.
2. האמוראים נחלקו: האם מותר להחזיר את הקדירה גם כשהניחה על הקרקע או רק כשעדיין מחזיקה בידו.
3. ר' ירמיה: צריך שכבר בזמן נטילת הקדירה יתכוון האדם להחזירה.
4. ר' ירמיה הסתפק מה דין התולה את הקדירה על עמוד.
5. רב אשי הסתפק מה דין המעביר את תכולת הסיר לסיר אחר.

שני הספקות לא נפשטו.

שבת לח: (המשנה) עד לט: (ש5)

ביאורי מושגים
 מח' מציאותית - האחרונים נרתעו מאוד מלהעמיד מח' אמוראים ותנאים כמח' במציאות. אם זו מח' במציאות מדוע לא ביררו חכמים את הדבר. עם זאת אנו מוצאים לא אחת מח' במציאות. לרוב מדובר במציאות שקשה עד בלתי אפשרי לבררה. כזו היא המח' בעניין מקור החום של חמי טבריה.

משנה

כירה - מבנה מלבני שיש בו מקום לשים שתי קדירות. כופח - מבנה מרובע שיש בו מקום לשים רק קדירה אחת.

סוגים נוספים של אמצעי חימום
תנור - אסור לתת עליו בשום מצב.
כופח שהוסק בקש - דינו ככירה.
כופח שהוסק בעצים - דינו כתנור.

הערות:
 1. רב יוסף סבר שלסמוך מותר בכל מקרה אפילו בתנור.
 2. מהברייתא משמע כאב"י.

כופח:
הוסק בקש דינו ככירה - ולכן מותר לתת עליו כל קדרה.
הוסק בעצים דינו כתנור -
 אב"י: אסור אפילו לשים סיר לידו (לסמוך).
 רב אב"א: אפילו אם גרפו וקטמו את העצים אסור לשים עליו סיר.

משנה

כולם מודים שבשמש עצמה מותר לבשל. המח' היא על תולדת השמש. חכמים אסרו תולדת שמש מחשש שיחליפו בינה לבין תולדת אש.

בישול בחום שנוצר מאש - אסור.
בישול בחום שנוצר מהשמש - ת"ק: אסור, ר' יוסי: מותר.
 ר"י מודה שאין להטמין בחול שחיממה השמש.
בטבריה הוכנס צינור מים קרים לתעלה של מים חמים:
בשבת - אסרו להם את המים.
בי"ט - התירו את המים לשתייה ואסרום לרחיצה.

בישול בחום שנוצר מאש - אסור מהתורה.
בישול בחום שנוצר מהשמש -
 ת"ק: גזרת חכמים.
 ר"י: מותר.

ציטוט מהמשנה

ר"י מודה שאין להטמין בחול שחיממה השמש.

מדוע ר' יוסי מודה במקרה של חול:
 רבה: גזרה שמה יטמין בחול המעורב בגחלים.
 רב יוסף: חוששים שיזיז את החול ויש בכך איסור.
 נפ"מ בין השיטות: הטמנה בעפר חם ורך, בו אין חשש שיזיז חול לשם כך.

מה בא להוכיח מעשה טבריה:
 רבה: להוכיח את שיטתו של ר"י האוסר להטמין.
 רב יוסף: להוכיח את שיטת ת"ק האוסר תולדת שמש.

מעשה טבריה

1. לשיטתו של רב יוסף התנאים נחלקו מח' מציאותית האם חמי טבריה חוממו באש תת קרקעית או מהשמש.
2. רב חסדא למד ממעשה טבריה שאפילו בע"ש אסור להטמין בדבר המוסיף חום.
3. עולא סבר שהלכה כאנשי טבריה. רב נחמן סבר שאנשי טבריה הודו בעצמם לחכמים.

כירה - התמונה באדיבות איתמר ניצן

שבת לט: (ש) עד מ: (שו)

ביאורי מושגים
 גזירת מרחצאות - מהתורה מותר להתרחץ במים חמים שהוחמו בע"ש. חכמים גזרו מספר גזירות בעניין זה:
שלב א': הבלנים היו מחממים מים בשבת וטוענים שהמים הוחמו בע"ש - לפיכך אסרו לרחוץ במים חמים שהוחמו בע"ש.
שלב ב': אנשים היו נכנסים לרחוץ במרחץ ואומרים שהם נכנסו רק להזיע - לפיכך אסרו גם להזיע במרחץ.
שלב ג': אנשים היו מתרחצים וטוענים שרחצו בחמי טבריה - לפיכך אסרו חכמים גם את חמי טבריה - שלב ג' לא התקבל בעם ולכן הוא בוטל!

דחיה: חימום מים ביו"ט לרחיצת ידו ורגליו תלוי במח' בין ב"ש (שאסרו) לב"ה (שהתירו). לא ייתכן שהמשנה תהיה כב"ש!

אפשרות א': אסרו אפילו רחיצת פניו ידיו ורגליו.

ציטוט מהמשנה
המים שהוחמו באיסור: בשבת - אסורים ברחיצה ושתיה. ביו"ט - אסורים רק ברחיצה.

על איזו רחיצה מדובר במשנה

אפשרות ב': אסרו רק רחיצת כל גופו. הערה: מהמשנה משמע שאיסור רחיצת גופו שייך רק במים שהוחמו באיסור. אם כך המשנה כשיטת ר"ש המתיר לרחוץ בשבת כל גופו במים שהוחמו בע"ש.

רחיצת הגוף במי היתר (מים שחוממו בע"ש או מים קרים)

- התנאים נחלקו בנוגע למים:**
 ר"מ: אסור בין קר ובין חם.
 ר"ש: מותר בין קר ובין חם.
 ר"י: קר - מותר, חם - אסור - הלכה כר' יהודה.
- האמוראים נחלקו בנוגע לגוף המתרחץ:**
 שמואל: אסור לרחוץ כל גופו אפילו בשלבים.
 רב (א): מותר לרחוץ כל גופו אם עושה זאת אבר, אבר, רב (ב): מותר לרחוץ כל גופו בכל דרך אם משייר אבר אחד.

הלכה כר' יהודה

משלוש ברייתות מוכח שלא כרב (ב). מברייתא אחת משמע גם שלא כרב (א).

הערות בעניין הלכות רחיצה

- מותר להסתובב בשבת במרחצאות גדולים שבהם כמות אדי המים נמוכה.
- ניתן להתחמם מול מדורה ואז לרחוץ במים פושרים.
- מותר לשים מגבת חמה על הבטן כדי להקל על כאבים. אסור לשים קומקום על הבטן מחשש שישפך ויכווה את האדם (דבר זה אסור גם ביום חול).

שבת מ: (ש11) עד מב. (ש10)

ביאורי מושגים
דבר שאינו מתכוון - אין כוונת האדם למעשה האסור והוא תוצאה של מעשה אחר.
מלאכה שאינה צריכה לגופה - כוונת האדם למעשה האסור אלא שהוא מעוניין בו מסיבות צדדיות.
ר' יהודה ור' שמעון נחלקו בנוגע לשני המקרים הללו. הסוגיא שלנו מחדשת שניתן להפריד בין המושגים. כך למשל פוסק שמואל בדבר שאינו מתכוון כר"ש ובמלאכה שאינה צריכה לגופה כר"י.

ברייתא

<p>הערות:</p> <p>1. שמואל פסק כר' יהודה. 2. יד סולדת - חום שממנו בטנו של תינוק בן יום נכווית. (האחרונים דנו מהי טמפרטורה זו והסיקו שהיא לא נמוכה מ43 מעלות צלזיוס ולא גבוהה מ71 מעלות צלזיוס)</p>	<p>חימום מים: אסור לחום של יד סולדת.</p> <hr/> <p>חימום שמן: ת"ק 1 (לפי רבה ורב יוסף): מותר לחמם אפי' לחום של יד סולדת, אין בישול בשמן.</p> <p>ר' יהודה: אסור לחמם לחום של יד סולדת, ומותר לפושר.</p> <p>רבן שמעון בן גמליאל: אסור לחמם אפי' לחום פושר, ומותר בשינוי.</p> <p>ת"ק 2 (לפי רב נחמן ב"י): אסור לחמם אפי' לחום פושר, וגם בשינוי אסור.</p>
--	---

<p>דיבור בבית הכסא: דברי קדושה: אסורים גם בלועזית. דברי חולין: מותרים גם בעברית.</p>	<p>ההלכות הנלמדות ממעשה דאמבטיה דרבי</p> <ol style="list-style-type: none"> יש איסור בישול בשמן. אין בישול בכלי שני. חימום שמן לחום פושר: רש"י - אסור, ר"ף - מותר. מותר לדבר דברי תורה במרחץ כדי להציל מאיסור. אסור (מדרבנן) לבשל בחמי טבריה. 	<p>אמבטיה דרבי רבי אסר על ריב"א להניח שמן ישירות בכלי ראשון אלא רק בכלי שני.</p>
---	---	--

<p>בעניין כיסוי האבר: מצד הצניעות יש חובה לכסות את האבר. מצד שני - אסור שייראה כמתבייש בברית המילה. לכן כשיורדים לטבול יש לרדת זקוף וכשעולים יש להתכופף.</p>	<p>ספקות במנהגי החכמים</p> <ol style="list-style-type: none"> אסור לשחות בבריכה שיש לה שוליים נמוכים, ר"ז הסתפק האם ר' אבהו שחה בבריכה שיש לה שוליים גבוהים. עקרונית אסור לגעת באבר, ר"ז הסתפק האם ר' אבהו נגע באבר כשטבל בנהר והיה בלחץ שמא יטמא.
--	---

משנה

מוליאר שגרפו את גחליו - מותר לשתות ממנו מים בשבת (אם עבר והטמין בו מים / מותר למזוג ממנו לייין קר [רש"י / תוס']).
 אנטיכי - אסור לשתות גם כשהוא גרוף.

מוליאר - כלי עם מים שמודבק לו מלמטה בית קיבול לגחלים.
 אנטיכי - רבה: מוליאר שדפנותיו עבות יותר (לכן הוא שומר יותר על החום).
 רב נחמן בר יצחק: מוליאר שבו בית הקיבול לגחלים הוא חלק מהכלי ולא מודבק לו (לכן חום הגחלים יותר משמעותי).

משנה

מיחם שפינהו: אסור לתת לתוכו מים כדי שיחמו.
מותר לתת לתוכו מים כדי שיופשרו.

במה עוסקת המשנה
 ראב"מ, רב ושמואל - מיחם שרוקן מהמים שבו אסור לתת לתוכו מעט מים כדי שיתחממו, מותר לתת לתוכו הרבה מים כדי שיופשרו.
 אב"י - מיחם מלא מים שהורד מהאש אסור לתת לתוכו מעט מים כדי שיתחממו, מותר לתת לתוכו הרבה מים כדי שיופשרו.

כשממלאים מיחם ריק וחם בהרבה מים קרים הדבר מחזק ('מצרף') את המיחם עצמו.
 לשיטת שמואל וראב"מ מותר לעשות כן כיוון שזהו דבר שאינו מתכוון (הם פוסקים כר"ש שדבר שאינו מתכוון מותר).

שמואל פסק שדבר שאינו מתכוון מותר (כר' שמעון).
 למרות זאת הוא פסק שמלאכה שאינה צריכה לגופה (ע"ין ביאור מושגים) אסורה (כר' יהודה).

לכן פסק שמואל שמותר לכבות גחלת ממתכת (שכיבויה הוא מדרבנן) ברשות הרבים משום שהיא מסכנת את הרבים (גחלת מעץ אסור לכבות מדאורייתא ולכן אין לכבותה בכל מקרה).

רבינא: שמואל מתיר גם לטלטל קוץ המסכן את הרבים:
 ברה"ר - פחות מ-4 אמות כל פעם, בכרמלית - ללא הגבלה.

שבת מב. (ש10) עד מב.: (המשנה)

ביאורי מושגים

הכנת תה או קפה בשבת - ההיתר לתת סוכר, קפה או תה למים רותחים תלוי בשתי שאלות:

א. האם הסוכר וכו' מוגדר כבר כמבושל - אם כן - מותר כיוון שאין בישול אחר בישול.
ב. גם אם הוא לא מבושל לכאורה היה צריך להתיר לתת לכלי שני כיוון שהמשנה פסקה שאין תבלין מתבשל בכלי שני.

אלא שכיוון שלא ברור מהו התבלין שהותר לתתו לכלי שני (אנו רואים שהגמרא הסתפקה לגבי מעמד מלח) לכן יש שנוהגים להחמיר ולהוסיף את התוספות הללו רק לכלי שלישי (ערוך השלחן החמיר גם בכלי שלישי אולם רוב הפוסקים לא סבורים כן).

ברייאתא

הוספת מים לכוס שתיה - כלי שני:
ב"ש: מותר חם לקר, אסור קר לחם.
ב"ה: מותר גם חם לקר וגם קר לחם.

הוספת מים לאמבטיית רחצה - כלי ראשון:
ת"ק: מותר חם לקר, אסור קר לחם.

ר' שמעון בן מנסיא: אסור.

רב יוסף: מה דין כלי שמשמש לרחצה אבל הוא רק כלי שני - האם דינו כאמבטיית רחצה או ככלי שתיה?

אב"י: דינו ככלי שתיה!

למה התייחס ר"ש בן מנסיא ומה הוא אסר:
אפשרות א': לסיפא - הוא אסר לתת לאמבטיה אפי' חם לקר.
אפשרות ב': לרישא - הוא אסר לתת לכוס שתיה קר לחם.
(חז"ל טען שב"ה לא חולקים על ב"ש)

רב נחמן: הלכה כר"ש בן מנסיא.
רבא (אם מבינים שדברי רשב"מ מוסבים על הרישא): הלכה כב"ה

כך הביין הר"ף. תוס' והרמב"ן הבינו אחרת.

משנה

נתינת תבלין לכלי חם
ת"ק: אסור לכלי ראשון, מותר לכלי שני.
ר' יהודה: מותר אפילו לכלי ראשון בתנאי שאין שם חומץ או ציר.

מה מעמדו של מלח:
אב"י (א): גרוע מתבלין - אסור אפילו לכלי שני.
רב יוסף: כמו מתבלין - מותר רק לכלי שני.
אב"י (ב) ורב נחמן: טוב מתבלין - מותר אפילו לכלי ראשון.

שבת מב: (המשנה) עד מד. (המשנה)

משנה

נתינת כלי תחת הנר כדי לקבל שמן
בערב שבת: מותרת, בתנאי שלא יהנה מהשמן בשבת.
בשבת: אסורה.

מה מעמד השמן שנשארו אחרי שהנר כבה:
ת"ק שבברייתא: אסור.
ר' שמעון: מותר.

מקרה א'
נתינת כלי מתחת לתרנגולת כדי שהביצה תוטל לכלי ולא תתגלגל במדרון: אסורה.

מקרה ב'
שימת כלי מעל ביצה כדי שלא תישבר: רב חסדא: מותרת. ר' יצחק: אסורה.

רבה - טעמו של רב חסדא
1. עקרונית אסור לטלטל כלי היתר לצורך מוקצה.
2. במקרה של הפסד שכיח התירו חכמים לטלטל לצורך מוקצה.

רב יוסף - טעמו של רב חסדא
1. עקרונית מותר לטלטל כלי היתר לצורך מוקצה.
2. כאשר טלטול הכלי יגרום לכלי להיפך למוקצה - אסור לטלטלו.

טעמו של ר' יצחק
אסור לטלטל כלי היתר לצורך מוקצה אלא רק לצורך גופו או מקומו.

מדרון אינו מקרה שכיח, לכן לא התירו את מקרה א'.
כשמים כלי על הביצה הוא לא נהפך למוקצה ולכן התירו במקרה ב'.
רב הונא פסק כר' יצחק. הוא התיר לשים סככה רק בשביל אדם חי ולא בשביל אדם מת.

קושיה:
הגמרא מביאה רשימה ארוכה של ברייתות המתירות טלטול במקום שבו לפי ההגדרות של האמוראים הוא אמור להאסר.

תשובה:
רבה: בכל המקרים הללו מדובר כשהפסד שכיח ומצוי.
רב יוסף: בכל המקרים הללו לא הופך למוקצה אחרי הטיטול.
ר' יצחק: בכל המקרים הללו תחילת הטלטול היתה לצורך מקומו של החפץ ורק אחר כך השתמשו בו לתכלית הבעייתית.

טלטול מת
אם יש תינוק או ככר שניתן לשים על המת - ישים אותם על המת ואז יהיה מותר לו לטלטל את המת.

אם אין תינוק או ככר - רב יהודה בשם שמואל: יטלטלו מן הצד - יטה את המיטה ויגלגל את המת ממנה. כך יזיזו בלי לגעת במת עצמו. ר' יהודה בן לקיש: רק אם יש סכנה שהמת ישרף התירו לטלטל מהצד - מחשש שיבוא לכבות את השריפה.

ת"ק בברייתא: אין לטלטל מן הצד בשום מקרה.
הלכה כר' יהודה בן לקיש